

A közművelődési könyvtárak jövőjéről

Skaliczki Judit

"A világ úgy látszik, hogy belép, illetve már belépett, a káosz korszakába... A káosznak – modern gondolkodásunk mondatja velünk – megvan a maga rendje. Néha kifáradt rendszereknek, szervezeteknek, melyek elérték teljesítőképességük csúcspontját, illetve korlátait, alapvető változásokon kell átmenniük, hogy megújulhassanak... A káosz finoman fogalmazva is kényelmetlen állapot, de nem feltétlenül kell félnünk tőle, ha – és ez a "ha" nagyon fontos –, megvan az előrelátásunk és a bölcsességünk, ha kezelni tudjuk, és ha megfelelő intelligenciával és érzékenységgel reagálunk rá." (Line, M. B.)

Bevezetés

A jövőkép kialakítása és megrajzolása egyrészt tudományos kutatás eredményeként szület meg, másrészt a képzelet szülte, vágyálmok és félelmek megfogalmazása. Tehát, egyrészt elemzéseken, adatok analizálásán, fejlődésvonalak felvázolásán nyugszik, másrészt a jelen ismereteihez adja hozzá az elrugaszkodó képzelet vízióját, mely nem utópisztikus, de nem is mindig realizisztikus.

A jövőképek megrajzolásának kettős célja van. Felkészítheti az intézményeket, hogy milyen feladatokkal kell majd szembenézniük, mihez kell az intézmény szerkezetét alakítani, átalakítani. Ugyanakkor a jelenlegi helyzettől eltekintve, lehetőséget ad egy optimális elképzelés megrajzolására, amit ütköztetve a lehetőségekkel, a fejlődés, a fejlesztés irányvonalait kaphatjuk meg.

Lehet-e egy állandóan változó világban jövőképpel foglalkozni?

Lehet, sőt kell is, ha az az alapállásunk, hogy az általunk "megjósolt" változás bármikor éppen az ellenkezőjére változhat. *John Martin*, a British Library Information UK 2000 program egyik kidolgozója, a vizsgálat elkészülte után a következőket mondta: "Az eseményeket nem lehet pontosan megjósolni, az előre láthatatlan dolgok valóban nem láthatók. A legtöbb, amit tehetünk, hogy abból az alapállásból indulunk ki, hogy "amennyiben a folyamatok a továbbiakban is így folytatódnak, akkor..." A vizsgálat megkezdése és a jelentés publikálása között megdőlt a kommunista rendszer Kelet-Európa országaiban, Németország egyesült, mélyült a gazdasági recesszió, nőtt a munkanélküliek száma, megbukott Mrs Thacher, lezajlott az Öbölháború..." (Corrall, S.)

A körülmények tehát megjósolhatatlanul változnak körülöttünk, s nekünk az a feladatunk, hogy a szakemberek segítségével számba vegyük azokat a tényezőket, amelyek a jövő könyvtár- és információtudományát befolyásolják, és – újra meg újra felülvizsgálva elképzeléseinket – felvázoljuk a jövő könyvtárügyét.

A jövő elképzelése nélkül, a megvalósítandó cél meghatározása nélkül, nem lehet eleget tenni a jelen feladatainak sem. A jelen stratégiáját ugyanis minden esetben az elérendő cél érdekében, vagyis a jövő érdekében kell kialakítanunk. Jóllehet a jövőkép kialakítása, a jövő kutatása végigvonul a világ közgondolkodásának egész történetén, a jövőkutatások akkor erősödnek fel, amikor a jelen gondjai megszorodnak, az eddigi belátható változások beláthatatlanná válnak.

A könyvtárak jövőjét befolyásoló tényezők:

A következő területek áttekintését kell elvégezni a makrokörnyezetből:

- ◆ 1. társadalmi,
- ◆ 2. politikai,
- ◆ 3. gazdasági,
- ◆ 4. technológiai.

1. A társadalmi tényezők között számba kell venni, a társadalom szerkezetének a változását, a társadalmi mobilitásnak az irányát, mozgását vagy mozdulatlanóságát; a közszolgálati szféra látható háttérbe szorulását a gazdasági terület előtérbe jutása miatt, és általában a nem anyagi értékeket termelő ágazatok háttérbe szorulását. A demográfiai tényezők is meghatározóak. Elemezni kell a civil szerveződések fejlettségét, a civil társadalom erősödését, a közigazgatási változásokat.

2. Ismerni kell a politikai pártok érdekeit, a politikai erővonalak alakulását; a politikai döntéseket, a prioritásokat, a politikai érdekek jelenlétét vagy hiányát a kulturális szférában; a politikai döntéseket a kultúra, a tudomány és az oktatás fejlesztésének kérdéseiről; a könyvtárügy jelenlétét a politikai programokban.

3. A gazdasági terület, a gazdasági érdekek egészen közvetlenül érintik a könyvtárakat és az információs intézményeket. Nyomon követhető a gazdasági recesszió hatása e területen. Létjogosultságot nyer a piacorientáltság a könyvtárakban

is. A költségvetések nem tudnak lépést tartani a növekvő kiadásokkal: a dokumentumok árainak növekedése, a növekvő energiaárak, tehát a fenntartás költségeinek növekedése miatt, megjelenik az intézmények többcsatornás finanszírozásának szükségessége. Az erőteljes privatizáció következtében felmerül a könyvtárak magánkézbe adásának gondolata is. Az állam "szabadulni" igyekszik a kötelezettségei alól.

4. Az információtechnológia fejlődése beláthatatlan távlatokat nyitott. A virtuális, a falak nélküli könyvtárak létrejötte a számítógépes hálózatok következtében, a legtávolabbi adatbankok használatának lehetősége, az elektronikus könyvtár, az elektronikus sajtó, a CD-ROM, a CD-WORM, a törölhető CD és a multimédiák nyújtotta új és még fejlődő lehetőségek, az információhoz való hozzáférés új távlatai arra kell, hogy késztessek a könyvtárosokat, hogy újrafogalmazzák a könyvtárképüket. Semmiképpen sem lehet felrajzolni a jövő könyvtárát alapos információtechnológiai ismeretek nélkül.

5. A humán világ változása, azaz a társadalom és az egyén reakciója az előbb említett változásokra, az egyik legkevésbé belátható és ugyanakkor a legmeghatározóbb elem.

A makroösszefüggések feltárása mellett elemezni kell a mikrokörnyezetet is, a *társadalmi közeget*, amelyben a könyvtár működik; a könyvtár jelenlegi állapotát. A társadalmi környezetben belül az oktatás – a köz- és a felsőoktatás –, az írás és könyvkultúra helyzetét és fejlődésének lehetőségeit, az egész könyvtári rendszer helyzetét stb., a település, a város fejlődési trendjét, a település, a város kulturális stratégiáját, az ellátandó könyvtárhasználók gazdasági, szociális stb. helyzetét, a könyvtár információtechnológiai fejlettségét, a könyvtár vezetését és munkatársi gárdáját.

Az általánosan figyelembe veendő tényezők azt a makro- és mikrovilágot jellemzik, amelyben a könyvtárak jelenleg élnek, és elemzésük ahhoz ad segítséget, hogy a könyvtárakat, a könyvtárügyet befolyásoló tényezők – változásuk, fejlődésük révén – miképpen alakítják majd a könyvtárakat.

Emellett fontos azt is tudni, hogy a könyvtári és információs területen általában milyen trendek érvényesülnek. Néhány ezek közül:

1. egységes szabványok szerinti működés,
2. a "pénzért értéket" szemlélet térhódítása,
3. a dokumentumok mellett – helyett – az információ fontossága.

1. Az első pontban említett trendet segíti és táplálja az IFLA öt jelentős nemzetközi programja, az Európai Uniónak és az Európa Tanácsnak a könyvtárakat érintő ajánlásai (pl. a szerzői jog területén), az egységes adatátviteli lehetőségek, az azonos adatbázisok, azonos források használata stb.

2. A "pénzért értéket" szemlélet a piaci szemlélet megjelenését jelenti a kulturális területen, a könyvtárakban is. Az adófizető állampolgárnak jogában áll tudni, hogy az adóját mire költi az állam; joga, hogy számonkérje, miért nem a közszolgálati szférát fejlesztik belőle – pl. a könyvtárakat –, és joga, hogy minőségi, számára fontos szolgáltatást, "árut" kapjon a könyvtáraktól. Ennek a trendnek eredményeként a könyvtárak megbizonyosodtak arról, hogy megmaradásuk és megfelelő szintű fejlődésük az állampolgárok érdekeltségén alapul. A könyvtárak megmaradásának és fejlődésének záloga, ha a használók könyvtárává válnak.

3. A dokumentumok jelentősége mellett fontosabbá válik az információ, az információhoz való hozzájutás. Ez egyben a privát szektor előretörését is jelenti. Nem az a fontos, hogy az információt a könyvtár vagy az információs cég terjeszti, hanem csupán az, hogy az információt miképpen lehet megszerezni. Amennyiben magánkézből van, illetve magánkézbe kerül, akkor ez a terület megelőzi a könyvtárakat. Az információs társadalomban azok a szervezetek maradnak meg – mindegy, hogy ki tartja fenn és mi a neve –, amelyek az információt birtokolják. Az információhoz való hozzáférés nem lesz a könyvtárak privilégiuma.

A jövő közművelődési könyvtárképének lehetséges változatai

A jövő könyvtárképével foglalkozó szakemberek megállapítása szerint a jelenlegi könyvtárvezetők kulcshelyzetben vannak, hiszen még lehetőségük van arra, hogy eldöntsék, hatni akarnak-e a változásokra, cselekvő részesei akarnak-e lenni a változásoknak, vagy csak elszenvedői? Robert Olson futurologus 1989-ben az OCLC (Online Computer Library Center) által rendezett, a közművelődési könyvtárak jövőképéről szóló konferencián 50 nagy közművelődési könyvtár igazgatójától azt kérte, hogy írják le a jövőbeli elképzeléseiket optimista és pesszimista megközelítésből, azaz fogalmazzák meg a reményeiket és a félelmeiket.

A reményeket hat pontban összegezték:

1. A könyvtárak sikerrel alkalmazkodnak a jövő változásaihoz, mert munkatársaik kezdeményezők, kreatív a vezetésük és a fejlődésre állandóan készek;

2. A használók számára a könyvtár nélkülözhetetlen lesz, mert ez lesz a jövőben a társadalom információs központja, az elektronikusan tárolt adatokhoz a könyvtárakon keresztül jutnak majd el, de ugyanakkor megmarad a nyomtatott dokumentumok gyűjtőhelyeként is;

3. A tényleges használói igények kielégítése miatt igen nagy mértékben nő majd a könyvtárhasználat;

4. Miután a társadalom tagjai csak akkor tudnak alkalmazkodni a változó körülményekhez, ha a permanens tanulás, képzés és átképzés életformájukká válik, ez feltételezi a permanens könyvtárhasználatot;

5. A könyvtárak jelentősen kiveszik a részüket a szociálisan hátrányos helyzetűek társadalmi integrálása, a feszültségek csökkentése érdekében végzett munkából;

6. A kormányzat és a társadalom tapasztalva a könyvtárak fontosságát, új kormányzati finanszírozási technikákkal és az alapítványok pénzügyi lehetőségeinek felhasználásával megfelelőképpen dotálja a könyvtárakat.

A könyvtárigazgatók a félelmeiket hét pontban határozták meg:

1. A könyvtárak vezetése alkalmatlan lesz a változások kezelésére;

2. A könyvtárak privatizációja ellenőrizhetlenné válik, a szolgáltatások díjazottá tétele nem a könyvtárak felelőssége lesz, és ez a két tény megnehezíti a könyvtárak megmaradását;

3. Olyan mély lesz a szakadék a társadalom vagyonos és elszegényedett rétegei között, hogy ezt az intézmények – a könyvtárakat is beleértve – nem tudják már kezelni;

4. A kis településeken lévő könyvtárakat az önkormányzatok nem tudják fenntartani, helyüket privát intézmények veszik át, vagy esetleg még ez sem történik meg, hanem egyszerűen megszűnnek;

5. A kormányzat szintjén a könyvtárügy alig-alig jelenik meg, érdektelen területet képvisel;

6. A fentebbi tendenciák miatt a könyvtárak egyre kevésbé tudnak megfelelni annak a feladatuknak, hogy információs és kommunikációs központok legyenek. Ez főképpen a kisvárosokat, a város környéki településeket fenyegeti;

7. A könyvtárak nem fogják kihasználni a kooperációban rejlő lehetőségeket forrásaik megosztásában – akár az információk, akár a dokumentumok terén –, nem működnek együtt.

A két különböző megközelítés jelzi az irányt, hogy merre kell a könyvtáraknak elmozdulniuk, hogy túléljék a nehéz jelent és legyen jövőjük.

Még élesebben, meghökkentőbben fogalmaz *Bruce A. Shuman*, a Wayne State Egyetem tanára, aki szerint az alapkérdés az, hogy lesz-e közművelődési könyvtár? Van-e jövője a közművelődési könyvtárnak? Ő kilenc változatban rajzolja meg a 2015-re előrettekintő lehetséges jövőképeket:

1. *A könyvtár meghal.* A társadalom nem igényli majd a könyvtárak szolgáltatásait, hiszen a 200 csatornás TV alkalmas arra, hogy minden létező, elektronikusan tárolt információhoz hozzájuthassanak a társadalom tagjai. A nyomtatott dokumentumokat a könyvkölcsönző vállalkozóktól szerzik majd be.

2. *A könyvtár interaktív robotként működik.* A "könyvtárhasználó" akár otthonról, akár a könyvtárban egy barátságos, mindig rendelkezésre álló robotnak teszi fel a kérdéseit, aki (ami) a kívánt formában (hang, nyomtatott forma, videókazetta stb.) válaszol majd rá.

3. *A status-quo szindróma érvényesül.* A könyvtár olyan marad, mint amilyennek ma ismerjük, mert sem elég pénz nem lesz a lényegi változások végrehajtásához, sem olyan erőteljes érdekek nem jelennek meg, ami ezt a változtatást kiköveteli.

4. *Kulturális műemlékké válik.* Minden korszerű információ- és dokumentumszolgáltatás magánkézbe kerül. A közművelődési könyvtár a régi, porosodó könyvek gyűjteményeként marad meg, ahová legfeljebb nosztalgikus érzések vezetnek majd be a nagyszülőket, hogy unokáiknak megmutassák fiatalkoruk olvasmányait.

5. *A mindent szolgáltatni, de csak keveseknek* lehetőség. Ebben az esetben a könyvtár hagyományos és új szolgáltatásainak teljes körét nyújtja, de csupán a szegények számára. A közösség tehető tagjai vagy egyáltalán nem veszik igénybe a könyvtári szolgáltatásokat (ők megveszik maguknak), vagy meglehetősen magas díjazás ellenében.

6. *A kevés szolgáltatást nyújtani, de mindenkinek* lehetőség. A könyvtárnak el kell döntenie, hogy szolgáltatásai sorában melyek azok, amelyek kimagaslóak, egyediek, amelyeket minden-

képpen meg kíván őrizni. Jó megoldás lehetne, ha a könyvtár azt a fajta közhasznú információs szolgáltatást tartaná meg, amelyre mindenképpen szüksége van a könyvtárhasználónak, a többi szolgáltatás pedig átkerülne a magánszférába.

7. *Ismereteket nyújtó szalon.* A kényelmes fotelekben helyet foglaló látogató a fejére tesz egy sisakot, amelyben olyan készülékek vannak elhelyezve, amelyek érintkezve a bőrrel, újra kibocsátják magukból azokat a gondolatokat, érzéseket, érzelmeket, amelyeket egy előző helyzetben rögzítettek bennük – pl. a Mount Everest megmászásakor kerültek a készülékbe –, és így egy fotelban ülve újra átélheti ugyanazt a helyzetet. Így el lehet "jutni" pl. az Amazonas őserdeibe – ténylegesen érezve a lehetetlen erőfeszítést –, repülni a Marsra stb., stb.

8. *Az átpolitizáló könyvtár.* Ez a lehetőség egy diktatórikus társadalmi követelményként jöhet létre. Miután a valós információk ártanak a hatalmon lévőknek, ezért drasztikusan megnehezítik a politikai információkhoz való jutást, visszamenően megsemmisítik az információt. Valamiképpen *Orwell: 1984* c. könyvének mintájára.

9. *Az otthoni elvonultság győzelme.* Amennyiben a 21. században lehetőség lesz arra, hogy otthoni TV, számítógép, telefon, fax segítségével bármilyen információhoz hozzá lehessen jutni akár elektronikus, akár nyomtatott formában, ki tudja, nagyobb vonzereje lesz-e a könyvtárnak, mint az otthoni kényelemnek?

Az angol szakemberek véleménye több esetben megegyezik az előbbieken megismert változatokkal.

Az angol könyvtárosegyesület a következő öt pontban összegezte elképzeléseit a 21. századi könyvtárakról:

- ♦ 1. Nem lesz közművelődési könyvtár.
- ♦ 2. Lesz, de alacsony szintű szolgáltatásokat nyújt majd, jöllehet a használók teljes körének.
- ♦ 3. Lesz, és magas szintű szolgáltatásokat nyújt, de csupán a használók egy bizonyos körének.
- ♦ 4. Húsz év múlva a jelenlegi könyvtárak továbbfejlesztett változatai lesznek.
- ♦ 5. Elektronizált könyvtárak lesznek.

Az eddig megismert jövőképekben is nyomon lehetett követni, hogy az egyre szorítóbb gazdasági nehézségek, a gazdasági recesszió arra készteti a könyvtárosokat, a könyvtárakkal foglalkozó szakembereket, hogy újrafogalmazzák a

könyvtárakról kialakított elképzeléseiket. A korlátozott pénzügyi lehetőségek élesebb határokat szabnak a még megvalósítható és elhanyagolható feladatok közé, és kötelezővé teszik a fontossági sorrendek megállapítását. *P.J.Th. Schoots*, akkor még a Rotterdami Városi Könyvtár igazgatója, 1992-ben Peeble-ben a közművelődési könyvtárakkal foglalkozó konferencián a jövő közművelődési könyvtára legfontosabb feladataként az információközvetítést fogalmazta meg. A könyvtáraknak úgy kell majd együttműködniük a településen, a városban, a világban, mint egy élő szervezetben az *idegközpontoknak*. Míg továbbra is megtalálhatók lesznek a könyvtárak nevelési, szórakoztatási és információs feladatai, nem kell "kulturális palotává" válniuk. A túlélés záloga, hogy a könyvtár olyan *információs idegközpont* legyen, amely minden, a számára fontos információt eljuttat a használóhoz.

A fejlődési vonal tehát a könyvtártól az információs központ felé mutat. Részletesebben ez azt jelenti, hogy amennyiben a könyvtárak megfelelőképpen alkalmazkodnak a változásokhoz, akkor a következő jellemzőik lesznek:

- ♦ 1. Értéküket nem az állomány nagysága, hanem a nyújtott információ gyorsasága és pontossága adja.
- ♦ 2. A használónak nyújtott szolgáltatásoknak legalább a felét egyre inkább olyanok veszik majd igénybe, akik sohasem mennek el a könyvtárba.
- ♦ 3. Az információs infrastruktúra lehetővé teszi majd az egyre növekvő és változó információhoz való teljes hozzáférést.
- ♦ 4. Ez az infrastruktúra a kisebb fiókkönyvtárakban is létrejön.
- ♦ 5. A szolgáltatások színvonalát nem a technológiai fejlettség határozza meg, hanem az az idő, amelyet a munkatársak ráfordítanak.
- ♦ 6. Interaktív, térítéses kutatói szolgáltatások alakulnak ki.
- ♦ 7. Új munkakör létesül: az információs szakember munkaköre.
- ♦ 8. A szolgáltatások fontos részeként megmarad a könyvkölcsönzés.
- ♦ 9. A közművelődési könyvtárak nem egyszerűen túlélnek a nehéz időszakot, de újra virágozni fognak.

Ki lesz a jövő könyvtárának használója?

Ez kulcskérdés. Csak a megelégedett használó tartja majd fenn a könyvtárat. A használók fogják eldönteni, hogy szükség van-e a könyvtárra vagy sem! Most éljük át az átmenet korszakát: eddig a könyvtárakban olyan számítógépes rendszerek jelentek meg, amelyeket a gyártók ajánlottak. A jövőben azok a rendszerek terjednek majd el, amelyek egyértelműen a használók igényeit elégítik ki. Azok a szolgáltatások, amelyekre a használók nem tartanak igényt, elhalnak.

A jövő könyvtárhasználójáról beszélve a következő kérdéseket kell tisztázni:

- ♦ 1. Kik lesznek nagyobb számban a könyvtárban, a valamit böngészők vagy a meghatározott dokumentumot kölcsönzők?
- ♦ 2. A könyvtárhasználó kutató az információt, dokumentumot önkiszolgáló módon kívánja-e megkapni, vagy igényli-e majd a könyvtáros szakember segítségét?
- ♦ 3. Lesznek-e olyan gyerekek, felnőttek, akik a távoktatás résztvevőiként a könyvtárat tekintik majd oktatási intézményüknek?
- ♦ 4. Lesznek-e olyan csoportok, amelyek különböző speciális programokat tartanak majd a könyvtárakban?
- ♦ 5. Lesznek-e olyan hajléktalanok, akik lakás híján a könyvtárakat keresik fel?
- ♦ 6. Lesznek-e kulcsos gyerekek, akik iskola után nem haza, hanem a könyvtárba mennek, s ez lesz számukra a szocializálódás helye?

A kérdésekre adott válaszok után meg kell határozni a prioritásokat a könyvtár környezete, a makro- és mikrovilág elemzése során kapott információk birtokában. El kell döntenie ugyanis, hogy:

- Kik tekint majd "fontosabb" könyvtárhasználónak a könyvtár: az információt kereső kutatót vagy a funkcionális analfabétát?
- Mit tekint értékesebb eredménynek: a már könyvtárhasználók igényeinek jobb kielégítését, vagy azokét, akik még nem könyvtárhasználók?

- A megcélzott könyvtárhasználói rétegnek szerepe van abban is, hogy egy-egy könyvtár a jövőbeni szolgáltatásait ingyenesnek vagy térítésesnek tervezi-e?

A közművelődési könyvtári filozófia egyértelműen állást foglal az alapszolgáltatások ingyenessége mellett. Ugyanakkor a gyakorlat nagyon sok helyen nagyon sok tekintetben ellentmond ennek. Az IFLA térítéses szolgáltatásokkal foglalkozó munkacsoportja 1987-ben a következő megállapításokat tette:

A szolgáltatásokért kért díjazás:

1. meggátolja az információ szabad áramlását, jöllehet ez mind az oktatásnak, mind a permanens képzésnek, átképzésnek alapfeltétele;
2. kizár bizonyos rétegeket a könyvtári szolgáltatásokból;
3. megnehezíti a kisebbségek és a bármilyen szempontból hátrányos helyzetűek ellátását, mivel az állománygyarapítás a pénzt hozó, jövedelmező állományrészeket helyezi előnybe;
4. lehetetlenné teszi a normatívák megtartását;
5. a valóságban csak kicsiny anyagi megtérülést jelent;
6. a használók nem reagálnak rá kedvezően, és sok esetben politikailag sem kedvező a hatása.

Az IFLA-jelentés ellenére sok könyvtáros a térítés mellett dönt, mert a könyvtári szolgáltatásokat éppen olyan szolgáltatásoknak tekinti, mint az orvosi ellátást, vagy az ügyvédi tudás igénybevételét.

Áttekintettük a közművelődési könyvtárak előtt kirajzolódó, a szakirodalomból ismerhető néhány lehetőséget, és számba vettük, hogy ki lehet a jövő könyvtárának használója. Mindezek az ismeretek azonban akkor válnak teljessé, ha a könyvtár egyik legfontosabb alkotó (a szó igazi értelmében!) részéről, a könyvtárosról is beszélünk.

A jövő könyvtárosa

Milyennek kell lennie a jövő könyvtárosának, hogy elláthassa azokat a feladatokat, amelyekről már beszéltünk?

Azokhoz a feladatokhoz kell alkalmazkodniuk, amelyeket a könyvtár a jövőben ellát: a szo-

ciális feladatokat ellátó könyvtárakban empatikus, szociális munkási feladatokat is ismerő könyvtárosokra, az információs központokban információs szakemberekre és információs menedzserekre van szükség.

Lassan megszűnik az éles határ a szakképzett könyvtáros és a könyvtárban dolgozó egyéb – pl. számítógépes – szakember között.

A munkatársak közül lesz, aki az információtechnológiában szerez gyakorlatot és lesz, aki a kommunikációs, a használókra orientált képességekben.

A tradicionális könyvtárosi ismeretek mellett egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a következő területek:

- piackutatás, a pénzügyi források felkutatása,
- pályázatok figyelése, pályázatok írása,
- marketing és public relations,
- a változások figyelése, elemzése, a szolgáltatások hozzáigazítása,
- menedzsment ismeretek és -technikák alkalmazása,
- a jogszabályok ismerete, figyelése, alkalmazása és felhasználása.

A jövő könyvtárának legfontosabb alakítója a könyvtáros. Ha a könyvtáros meg van győződve a könyvtár jövőjéről, megtalálja az érveket, hogy a politikusokat is meggyőzze erről.

S végül pontosan milyen lesz a jövő könyvtára, a jövő könyvtárosa?

“Nem lehet előre megjósolni, hogy milyen újfajta rend fog körvonalazódni. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy hagyni kell a dolgokat a maguk útján haladni. Azt jelenti, hogy érzékenyen és éberrel kell figyelni a fejlődés útját és irányát, finoman irányítani kell a rendszereket néhány lényegi alapelv szem előtt tartásával. Ez a tevékenység leginkább a vitorlázáshoz hasonlít. Ha megpróbáljuk egyenesen abba az irányba kényszeríteni csónakunkat, amerre menni akarunk, nagy bajba kerülhetünk. De ha tiszteletben tartjuk a természet erőit és vitorlánkat a széljáráshoz igazítjuk, akkor előbb-utóbb célba érünk. Két nagyon fontos dolgot kell ehhez szem előtt tartanunk: mindig tudnunk kell, hogy hová akarunk eljutni, és tökéletesen ismernünk kell a navigálás minden csínját-bínját. Még így is előfordulhat, hogy nem pontosan oda érkezünk, ahová akarunk, sőt lehet, hogy új területeket fedezünk fel.”
(Line, M. B.)

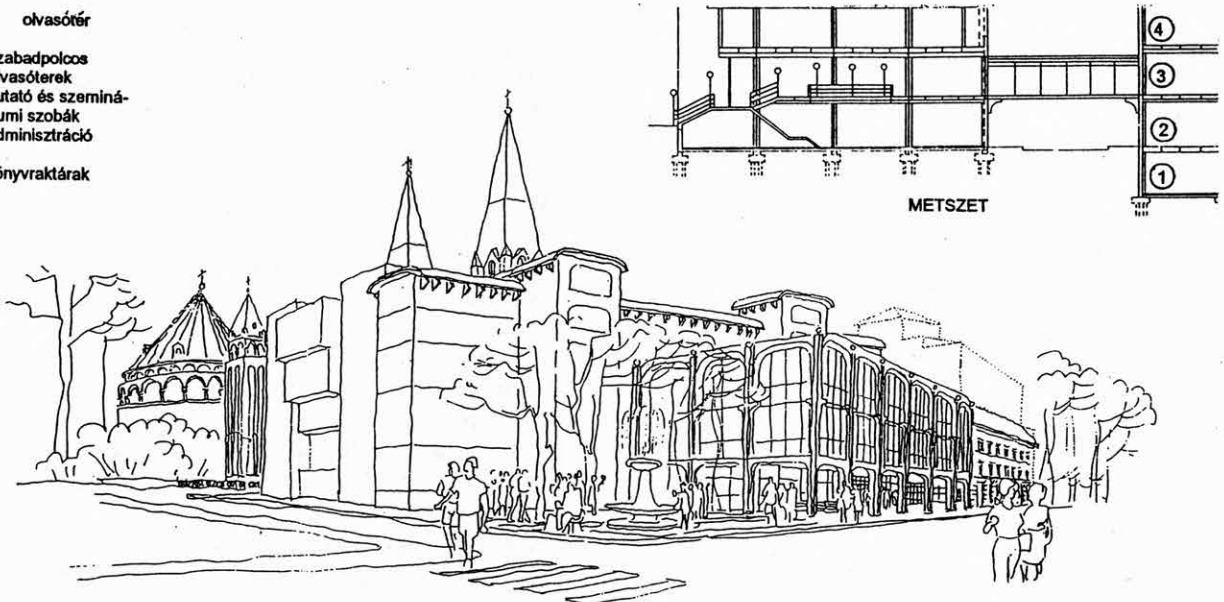
Irodalom

1. BARRETT, John L.: Process visualization. Getting the vision right is key. In: Information System Management, 1994, Spring, 14-24.p.
2. CORRALL, Sheila: Strategic planning for library and information services. London, Aslib, 1994. 10-32.p.
3. CORRALL, Sheila: Understanding and serving users in an electronic library. In: Opportunity 2000, Essen, 1993. 68-81.p.
4. KOSKIALA, Sinnikka – HUHTANEN, Anni: The Finnish Delphi study: forecasting the extent of information technology use in libraries in 1996 and 2010. In: The Electronic Library, Vol.7. 1989. no.3. 170-175.p.
5. MARTIN, Susan K.: Achieving the vision: rethinking librarianship. In: Journal of Library Administration, Vol.19. 1993. no.3-4. 209-227.p.
6. MARTYN, John: Factors affecting the future of libraries. In: Aslib Proceedings, 1991. 43. 277-285.p.
7. MORGAN, Phillip – NOBLE, Sue: Marketing libraries and information services in the '90s. In: The Australian Library Journal, 1992. Nov. 283-292.p.
8. SHUMAN, Bruce A.: The public library: some alternative futures. In: Public Library Quarterly, Vol.11. 1991. 13-23.p.
9. WOODS, L.B. – GREENSTREET, Jennifer – LEE, Janet: Public libraries: focusing on the 1990s. In: Library Review, Vol.38. 1989. 15-24.p.
10. SCHOOTS, P.J.: Public libraries as nerve centres. In: Public Library Journal. 1993. no.8. 29-32.p.
11. LINE, Maurice B.: The future of libraries. 1994. október. (A Könyvtári és Informatikai Kamara Lakiteleken rendezett menedzsment szemináriumán elhangzott előadás. 18 p.

Távlati kép
József Attila Tudományegyetem, Szentgyörgyi Albert Orvostudományi Egyetem, Szeged
Tervezte: Pomsár János

olvasótér
szabadpolicos
olvasóterek
kutató és szemina-
rumi szobák
adminisztráció
könyvraktárak

* A lapszám építészeti ábrái Az Egyetemi könyvtárak fejlesztésének tégigényei c. tanulmány illusztrációi.